

TUN GHAFAR BABA: PEJUANG NASIONALIS MELAYU YANG KENTAL DAN STRATEGIS

ZAINUNABIDIN BAHARUM, ABDULLAH ZAKARIA GHAZALI

Universiti Malaya

zainalbaharum@yahoo.com; azdha@um.edu.my

JUNAIDI AWANG BESAR

Universiti Kebangsaan Malaysia

jab@ukm.my

ABSTRAK

Bekas Timbalan Perdana Menteri, Allahyarham Tun Abdul Ghafar bin Baba merupakan seorang negarawan ulung di Malaysia yang mempunyai kecekalan diri dalam berpolitik serta telah menyumbang kepada pembangunan sosioekonomi negara sewaktu menjawat Timbalan Perdana Menteri. Keperluan kepada *role model* tokoh politik yang berwibawa seperti Ghafar amat perlu diketengahkan memandangkan kini nilai-nilai semangat kebangsaan nasionalisme berdasarkan kepada tradisi keikhlasan, kejujuran, pengorbanan dan setiakawan yang semakin terhakis oleh arus politik materialisme. Justeru, makalah ini akan menganalisis peranan yang dimainkan oleh Ghafar dalam mencurahkan bakti politik negara ini. Penelitian dilakukan terhadap sikapnya dalam menangani sesuatu masalah yang dihadapinya serta melihat apakah hasil sumbangan pemikiran dan tindakan tokoh tersebut dalam bidang yang diceburinya dalam kontek sosioekonomi dan politik Malaysia. Kajian ini dilakukan dengan menggunakan sumber sekunder yang diperoleh daripada buku-buku biografi, akhbar dan ucapan rasmi. Dapatan kajian menunjukkan terdapatnya sikap positif Ghafar bersandarkan kepada pegangan teguh kepada nilai-nilai mulia seperti kesungguhan, keberanian dan kesabaran. Beliau dapat mengawal arah tuju perjalanan hidupnya dari seorang yang miskin kepada kehidupan yang lebih sempurna. Beliau telah membuktikan, tidak kira apa jua bangsa, agama, keturunan tidak ada sekatan untuk berjaya dalam hidup. Dari anak yatim piatu yang miskin berbekalkan sijil SITC beliau berjaya menempah nama dalam setiap bidang yang diceburinya sama ada politik, ekonomi dan juga sukan. Mencungkil dalaman jiwa Ghafar bagaimana beliau boleh memiliki pelbagai keistimewaan. Dari budak miskin pengutip bola tenis dan kedi golf kepada pemimpin pada dua badan sukan tersebut; boleh duduk semeja dengan para pembesar negara dan raja-raja. Dari guru sekolah Melayu menjadi Timbalan Perdana Menteri. Ketika kecilnya gemar mengumpul gambar-gambar pemimpin dunia seperti Soekarno, Shah Iran, Haile Selasie, Chiang Kai Shek akhirnya dapat berjumpa secara berdepan dan juga dapat berpeluang melawat hampir semua negara di dunia. Justeru sebagai kesimpulannya, sumbangan Ghafar dalam memberikan idea dalam membangunkan negara tidak dapat dinafikan lagi melalui gandingan mantap dengan Tun Dr. Mahathir (mantan Perdana Menteri) dalam memodenkan negara ini seterusnya terkenal di mata dunia.

Kata Kunci: idea; kesabaran; nasionalisme; negarawan; pembangunan negara; politik materialisme

TUN GHAFAR BABA: THE RESILIENT MALAY NATIONALIST FIGHTER AND STRATEGIC

ABSTRACT

The late Tun Abdul Ghafar bin Baba, Former Deputy Prime Minister was a national leader in Malaysia with perseverance in politics and has contributed to the country's socio-economic development while assuming the Deputy Prime Minister, Ghafar was a role model which was known as a credible political figure should be an example because the current values of the national spirit of nationalism based on the traditions of honesty, integrity, sacrifice and friendship are being eroded by the political mainstream materialism. Thus, this article will analyze the role played by Ghafar in this country. Research done on his attitude in dealing with a problem he faced and see what the contribution of thought and action figures in the areas of work in the socio-economic and political context of Malaysia. This study used secondary sources derived from biography books, newspaper and speech. The result showed that Ghafar has positive attitude based on strong believes to noble values such as determination, courage and patience. He controlled the direction of his journey from a poor to a better life. He has proven, issues of the country such as race, religion, ancestry there is no restriction to succeed in life. From that poor orphan armed SITC certificate he has put his name in every field of work whether politics, economics and sports. Ghafar, from poor boy collecting tennis balls and golf caddy has become leaders in the two sports bodies and may sit down among the country leaders and kings. From Malay school teacher, his became the Deputy Prime Minister. His childhood love collecting pictures of world leaders such as Sukarno, the Shah of Iran, Haile Selasie, Chiang Kai Shek then finally was able to meet face to face all the leaders and also get an opportunity to visit almost all the countries in the world. As a conclusion, his contribution in providing ideas for developing countries defaulting undeniably with strong partnerships with Tun Dr. Mahathir (former Prime Minister) to modernize the countries and be well-known in the world.

Key Words: ideas; patience; nationalism; statesmen; national development; political materialism

PENDAHULUAN

Tokoh-tokoh pejuang tanah air telah menyumbang kepada kemajuan sosioekonomi dan politik negara ini bermula dengan pemimpin pra kemerdekaan pada era penjajahan negara seperti Dato' Maharajalela, Dato' Bahaman, Haji Abdul Rahman Limbong, Rentap dan Mat Salleh; dan pemimpin pasca kemerdekaan iaitu Tunku Abdul Rahman, Tun Abdul Razak, Tun Dr Mahathir, Tun Ghafar Baba dan Tun Abdullah Ahmad Badawi. Dalam konteks makalah ini, tokoh negarawan yang ulung iaitu Allahyarham Tun Abdul Ghafar bin Baba dilahirkan pada 18 Februari 1925 adalah seorang tokoh politik Melayu yang cukup banyak jasanya kepada bangsa, agama dan negara. Beliau mula melibatkan diri dalam dunia politik pada tahun 1939 ketika berusia 14 tahun, dengan menyertai Kesatuan Melayu Muda (KMM) (Ahmad Atory, 1993: 4). Selepas perang 1945, beliau menyertai Persatuan Kebangsaan Melayu Malaya (PKMM), sebuah parti radikal kiri (UMNO 10 tahun, 1956: 29). Setelah PKMM diharamkan pada tahun 1948, beliau yang ketika itu guru pelatih SITC (1946-1949), tidak lagi terlibat dalam bidang politik. Setelah lulus SITC dan kembali ke Melaka, beliau terlibat dalam Kesatuan Guru Melaka (Khoo, 1982: 67). Hanya setelah YTM Tunku Abdul Rahman Putra (1903-1990) mengambil alih kepimpinan UMNO daripada Dato' Onn Jaafar

(1895-1962) dan slogan UMNO bertukar daripada “*Hidup Melayu*’ kepada “*Merdeka*”, slogan yang senada dengan perjuangan PKMM, baharulah Ghafar menyertai UMNO. Bermula pendakian politik UMNO dari bawah; sebagai Setiausaha Bahagian Melaka (1951), Ketua Bahagian Melaka (1955), Ahli Majlis Tertinggi (1957), Ketua Penerangan UMNO(1958), Naib Presiden UMNO (1962-1987) dan Timbalan Presiden UMNO (1987-1993) (Mohd Ashraf, 2004: 91). Beliau merupakan Ketua Perhubungan Perikatan Melaka (1955-1974) dan Setiausaha Agung Barisan Nasional selama 19 tahun (1974-1993).

Karier Tun Abdul Ghafar Baba bermula sebagai pendidik, sebagai guru pelatih (1939-1941), guru bahasa Jepun ketika Perang Dunia Kedua (1942-1945) dan guru terlatih (1949-1955). Beliau menyertai bidang politik sepenuh masa apabila bertanding dan menang dalam Pilihan Raya Perundangan Persekutuan (Legco) pada tahun 1955, dilantik menjadi Ahli Perundangan Persekutuan (1955-1959) (Fauziah & Ruslan, 2000: 391). Pada pilihan raya tahun 1959 beliau bertanding dan menang di kawasan Dewan Undangan Negeri (DUN) Tanjong Kling, Melaka, seterusnya dilantik sebagai Ketua Menteri Melaka (1959-1968). Beliau dilantik oleh YTM Tunku menjadi Pengerusi MARA dan FAMA (1968-1971), keadaan memaksa beliau meletakkan jawatan Ketua Menteri Melaka dan kemudian dilantik sebagai Senator di Dewan Negara (1968-1969) dan Menteri Tanpa Portfolio (Ahmad Atory, 1993: 4). Pada pilihan raya 1969, beliau bertanding di kawasan Parlimen Melaka Utara dan dilantik sebagai Menteri Pembangunan Luar Bandar. Setelah YTM Tunku meletakkan jawatan dalam bulan September 1970 dan Tun Razak (1922-1976) mengambil alih kepimpinan negara, Tun Ghafar kekal sebagai Menteri Pembangunan Luar Bandar. Apabila Tun Razak meninggal pada Januari 1976 (Kadir, 2004: 17) dan Tun Hussein Onn (1922-1990), beliau meninggalkan kabinet dan memberi tumpuan kepada bidang perniagaan. Setelah 10 tahun sebagai wira swasta, beliau dijemput oleh YAB Tun Dr Mahathir Mohamad (dilahirkan 10 Julai 1925) untuk kembali dalam kerajaan sebagai Timbalan Perdana Menteri merangkap Menteri Pembangunan Luar Bandar (Alias, 1993). Setelah tujuh tahun memberi khidmat, beliau meletakkan jawatan pada tahun 1993. Tun Ghafar meninggal dunia pada 23 April 2006 ketika berumur 81 tahun, Justeru dengan rentetan sejarah riwayat hidup dan perjuangan politik beliau tersebut, artikel ini akan mengupas perjalanan politik Tun Abdul Ghafar Baba sebagai pejuang nasionalis Melayu yang ulung.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini merupakan kajian kualitatif yang melibatkan rujukan bahan di arkib dan temubual terhadap pihak yang berkenaan dengan Tun Ghafar Baba. Kajian ini dijalankan dengan menggunakan sumber sekunder yang berbentuk akademik yang diperoleh daripada buku-buku biografi, koleksi ucapan dan akhbar. Sumber sekunder ini dianalisis secara rasional bersesuaian dengan kaedah penyelidikan yang bersifat kajian akademik. Lokasi rujukan kajian ini dilakukan di Arkib Negara Cawangan Melaka dan Kuala Lumpur. Fail-fail disemak di Jabatan Ketua Menteri Melaka. Sumber-sumber tersebut diperoleh daripada Perpustakaan Utama, Universiti Malaya, Perpustakaan Tun Sri Lanang UKM, Perpustakaan Awam Negeri Melaka, Galeri Memorial Tun Ghafar Baba Melaka, Perbadanan Muzium Negeri Melaka (Perzim), Muzium UMNO dan Institusi Kajian Sejarah dan Patriotism (IKSEP).

Sistem penulisan dan rujukan dalam makalah ini adalah berpandukan kepada penulisan akademik dan rasional. Dengan itu garis panduan tersebut telah diteliti untuk memastikan penulisan yang dihasilkan menepati standard penulisan jurnal. Sudah tentu setiap buku, artikel dan lain-lain buku rujukan akan dianalisis secara rasional akan tentang akademiknya sesuai dengan tajuk makalah ini. Temuduga *in depth study* juga dilakukan secara personal bagi memantapkan lagi hasil kajian yang bertujuan untuk mendapatkan

maklumat atau laporan secara lebih terperinci berkaitan dengan Ghafar. Penyelidikan di dalam perpustakaan dijalankan dengan teliti dan terfokus. Ini kerana buku-buku di perpustakaan lebih berbentuk akademik dari komersial. Namun penyelidikan bersifat kualitatif ini adalah selari dengan ketentuan penyelidikan dalam konteks penulisan akademik.

POLITIK TUN GHAFAR UNTUK KEPENTINGAN MELAYU

Tun Ghafar bergiat secara aktif dalam politik ini adalah untuk membangunkan negara. Beliau tanpa mengenal penat lelah berusaha menaiktaraf ekonomi Melayu. Ghafar melakukan tanggungjawab sebagai seorang ahli politik sebaik mungkin. Menurut beliau, Kerajaan berpuas hati dengan kedudukan ekonomi orang Melayu walaupun masih jauh ketinggalan dengan orang bukan Melayu. Menurut beliau lagi, “Kerajaan bersungguh-sungguh kerajaan untuk merapatkan jurang perbezaan itu. Perbezaan itu terlalu jauh dan kita tidak boleh menyalahkan kaum lain kerana mereka rajin berusaha dan orang Melayu perlu bekerja keras mulai sekarang. Menerusi program dasar pembangunan negara telahpun dibuat garis panduan bagi menseimbangkan jurang perbezaan ekonomi antara Melayu dengan bukan Melayu” (*Mingguan Malaysia*, 1993).

Ini bermakna betapa minat dan seriusnya beliau terhadap politik untuk membela nasib bangsa serta tanah air. Sewaktu memberikan ceramahnya di merata-rata tempat beliau sanggup tidur di mana-mana jua dalam usahanya untuk meneruskan tanggungjawabnya terhadap parti terutamanya sewaktu menentang penjajah. Perjuangan mereka pada waktu itu mengalami pelbagai kesukaran kerana kemudahan komunikasi begitu terhad tambahan lagi penjajah sering menangkap mereka yang menceburkan diri dalam politik (Subky, 1984: 52).

Untuk menaikkan semangat perjuangan rakyat, mereka menggunakan slogan, ‘merdeka’; slogan tersebut kemudiannya telah berjaya menarik ramai sokongan rakyat sehingga terwujudnya satu bentuk perpaduan dalam kalangan rakyat. Perpaduan ini begitu kukuh lagi terperi-hara di bawah naungan UMNO. Dalam perjuangan politik, Ghafar suka mengamalkan dasar fahaman kebangsaan Melayu yang luas. Ini selaras dengan falsafah yang diamalkan oleh UMNO iaitu mendukung dasar liberal yang bersandarkan Islam. Konsep inilah yang telah menjadikan UMNO

sebuah parti kuat dan dapat diterima oleh parti lain (Ghafar, 1984). Perjuangan Ghafar yang hendak memerdekakan tanah air jelas ia berhubung rapat dengan perjuangan rakyat Indonesia kerana secara kebetulan pada masa yang sama mereka juga sedang bergelut menentang penjajahan Belanda.

Ghafar berpendapat, hasil percantuman Tanah Melayu dan Indonesia, ada baik dan juga buruknya. Dengan wujudnya percantuman itu kelak akan terbentuklah sebuah kerajaan Melayu yang besar. Dengan cara ini, ikatan Melayu akan menjadi lebih kuat dan kekuatan tersebut pastinya akan menyedarkan bangsa lain di dunia bahawa Melayu juga merupakan satu bangsa yang besar dan berjiwa merdeka. Namun perlu juga difikirkan, sekiranya terbentuk satu gagasan kerajaan yang besar, kemudiannya akan mengundang masalah yang besar juga. Ini disebabkan di Indonesia sendiri sahaja sudah mempunyai 13,000 buah pulau termasuk sebuah yang saiznya lebih besar berkali ganda dari Tanah Melayu iaitu Sumatera.

Sebagai penyokong kuat KMM, Ghafar banyak menghabiskan masa di pejabat KMM Melaka. Meskipun beliau cuma sebagai ahli biasa, tetapi banyak idea dan tenaganya telah disumbangkan kepada parti. Sepanjang perjuangan KMM, agama Islam telah dijadikan sebagai alat untuk menyatukan Melayu yang pada masa itu hidup berpecah belah serta berpuak-puak (Tunku Abdul Rahman Putra, 1980). KMM sering memberitahu kepada masyarakat bahawa umat Islam di negara ini telah dijajah oleh orang bukan Islam. Lantaran itu Islam mesti dipertahankan. Adalah wajib bagi Melayu untuk bersatu menentang British.

Untuk tujuan tersebut dengan kedudukan dan kuasa yang ada padanya Ghafar telah mempergunakan sepenuhnya.

PERLANTIKAN SEBAGAI TIMBALAN PERDANA MENTERI

Pada 7 Mei 1996, YAB Datuk Seri Dr Mahathir Mohamad mengumumkan perlantikan Tun Ghafar Baba, 61 tahun sebagai Timbalan Perdana Menteri Malaysia, menggantikan Datuk Musa Hitam. Datuk Musa Hitam telah meletakkan jawatan Timbalan Perdana Menteri secara mengejut pada 16 Mac 1986 kerana dikatakan tidak bersetuju dengan YAB Datuk Seri Dr Mahathir dalam beberapa dasar kerajaan (Aziz, 2012). Setelah tiga bulan resah menunggu siapakah tokoh yang bakal menggantikan Datuk Musa Hitam, pengumuman rasmi oleh YAB Perdana Menteri tersebut sedikit sebanyak telah melegakan rakyat ramai kerana Tun Ghafar merupakan seorang tokoh politik yang cukup matang dan berpengalaman. Sebenarnya Tun Ghafar tidak menyangka akan kembali menyertai kerajaan, apatah lagi sebagai Timbalan Perdana Menteri Malaysia (Sahak, 1997). Tun Ghafar dipilih sebagai Timbalan Perdana Menteri kerana Datuk Musa Hitam meletakkan jawatan secara mengejut. Ketika YAB Datuk Seri Dr. Mahathir Mohamad mengumumkan pemilihan beliau sebagai Timbalan Perdana Menteri, Tun Ghafar berada di Hong Kong. Mengikut catatan beliau dalam buku *Penitianku* (hlm. 167),

“Saya terima jawatan Timbalan Perdana Menteri sebab parti menghadapi krisis. Waktu Datuk Musa Hitam meletakkan jawatan Timbalan Perdana Menteri, saya berada di Hong Kong. Tidaklah saya terburu-buru hendak balik ke Kuala Lumpur untuk melobi bagi mendapatkan jawatan itu. Saya terus berada di Hong Kong beberapa hari lagi. Sekembalinya ke Kuala Lumpur, saya dipanggil oleh Perdana Menteri, Dr Mahathir Mohamad dan menawarkan jawatan Timbalan Perdana Menteri kepada saya. Dua tiga hari kemudian, selepas berfikir panjang, baru saya buat keputusan untuk menerimanya”

Ketika YAB Datuk Seri Dr. Mahathir menawarkan jawatan Timbalan Perdana Menteri itu, Tun Ghafar berada di luar kerajaan selama hampir 10 tahun, setelah menolak pelawaan YAB Tun Hussein Onn untuk menyertai kabinet pada tahun 1976 (Ghafar, 1998). Mengikut catatan beliau dalam buku *Penitianku* (hlm. 166),

“Pada tahun 1976, Perdana Menteri Tun Hussein Onn, mempelawa saya menjadi Menteri Pertanian. Saya menolak. Tiga bulan jawatan itu kosong. Tun Hussein mengharap kalau-kalau saya mengubah pendirian. Pada tahun 1978 selepas pilihan raya, sekali lagi Tun Hussein Onn menawarkan jawatan Menteri Wilayah Persekutuan. Saya menolak. Pada tahun 1982, Dr Mahathir Mohamad, Perdana Menteri ke empat, mempelawa saya menjadi Menteri Pendidikan. Saya menolak”

Kenyataan-kenyataan di atas menunjukkan betapa Tun Ghafar merupakan seorang nasionalis yang tulen, berjuang dengan ikhlas demi kepentingan bangsa Melayu. Beliau menunjukkan teladan yang mulia dengan tidak mengejar pangkat dan jawatan dalam perjuangan politik. Perjuangan politik Tun Ghafar adalah ikhlas untuk memberi sumbangan kepada bangsa dan negara dan bukan mahukan negara membalas khidmat beliau. Prinsip politik ini memenuhi dan menepati maksud ucapan terkenal mendiang Presiden John F. Kennedy “*berilah sumbangan ikhlas kepada negara dan jangan mengharapkan negara memberi sumbangan kepada anda*”.

Dalam buku *Penitianku* (hlm. 165), tercatat prinsip perjuangan politik Tun Ghafar, “Tidak terlintas sedikitpun dalam pemikiran saya hendak jadi pemimpin apabila saya menceburi diri dalam politik. Saya bukan seorang skimmer (Schemer, perancang yang licik). Saya hanya seorang pekerja biasa sahaja.....public office is not our goal (mendapat jawatan awam bukanlah matlamat perjuangan politik kita/saya)”.

Dalam politik UMNO, Tun Ghafar merupakan tokoh UMNO paling kanan atau 'senior', menjadi Naib Presiden sejak tahun 1962, dilantik Ketua Penerangan UMNO pada tahun 1958, terpilih sebagai ahli Majlis Tertinggi sejak tahun 1957 dan menjadi ahli UMNO sejak tahun 1951. Tun Ghafar pernah dilantik sebagai Pengerusi Perhubungan UMNO Melaka, Pulau Pinang dan Wilayah Persekutuan. Tun Ghafar merupakan Setiausaha Agung Barisan Nasional yang kedua mulai September 1974, selepas Datuk Michael Chen yang mula memegang jawatan ini pada 1 Jun 1974 ketika BN mula-mula didaftarkan. Selaku Setiausaha Dewan Tertinggi BN, beliau diberi tanggungjawab sebagai Pengurus Pilihan Raya pada setiap kali Pilihan Raya Nasional.

Dato' Seri Dr Mahathir melantik Tun Ghafar sebagai Timbalan Perdana Menteri dan ingin menawarkan jawatan Menteri Pertahanan kepada beliau. Tetapi beliau lebih suka menjadi Menteri Pembangunan Luar Bandar dan mencadangkan Datuk Abdullah Badawi dilantik Menteri Pertahanan. Menurut catatan dalam *Penitianku* (hlm. 96),

“Perdana Menteri bersetuju dengan cadangan saya melantik Datuk Abdullah Badawi menjadi Menteri Pertahanan dan Anwar Ibrahim menjadi Menteri Pelajaran, mengambil tempat Datuk Abdullah yang ketika itu sebagai Menteri Pelajaran”.

Selaku Menteri Pembangunan Luar Bandar, Tun Ghafar bertanggungjawab terhadap agensi-agensi kerajaan di bawah kementeriannya termasuk MARA, FAMA, FELDA, FELCRA, Lembaga Pertubuhan Peladang Kebangsaan (LPP), Jabatan Pembangunan Koperasi dan Jabatan Pembangunan Masyarakat (Mohd. Tamrin, 2010). Mengikut catatannya dalam buku *'Penitianku'*.

“Sebagai Menteri Pembangunan Luar Bandar, banyak masa yang saya gunakan untuk melawat penduduk-penduduk dan pelbagai projek luar bandar. Saya tidak mahu lagi melihat orang kampung hidup sengsara sepertimana yang saya alami 60 tahun lalu.”

Tun Ghafar Baba merupakan Timbalan Perdana Menteri Malaysia keenam, selepas jawatan tersebut sebelumnya disandang oleh Tun Abdul Razak Hussein (1957-70), Tun Dr Ismail Abdul Rahman (1970-73), Tun Hussein Onn (1973-76), Tun Dr. Mahathir Mohamad (1976-1981) dan Datuk Musa Hitam (1981-86). Beliau merupakan seorang guru yang pertama dilantik ke jawatan Timbalan Perdana Menteri. Tun Razak dan Tun Hussein Onn merupakan peguam dan Tun Dr Ismail dan Tun Dr Mahathir merupakan doktor perubatan sementara Datuk Musa Hitam pula ialah bekas pegawai tadbir.

Pada ketika pelantikan itu, Tun Ghafar Baba merupakan pemimpin kanan UMNO yang berpengalaman kerana telah berkhidmat hampir 20 tahun sebagai Ahli Dewan Rakyat (1969-1986). Tun Ghafar merupakan Ahli Parlimen Jasin, Melaka dan telah menjadi Ahli Dewan Rakyat sejak pilihan raya tahun 1969. Sebelum itu beliau menjadi Senator di Dewan Negara (1967-1969). Beliau memulakan kerjaya politik sebagai Ahli Mesyuarat Persekutuan (1955-1959) (Alias, 1993: 45). Pada tahun 1959 beliau terpilih sebagai Ahli Dewan Undangan Negeri Melaka dan dilantik memimpin Negeri Melaka sebagai Ketua Menteri Melaka (1959-1967). Kemudian beliau dilantik menganggotai kabinet sebagai Menteri Pembangunan Luar Bandar selama lapan tahun (1968-1976). Dalam bidang politik Tun Ghafar merupakan Ahli Majlis Tertinggi UMNO sejak 1967, Ketua Penerangan UMNO pada 1958, Naib Presiden UMNO sejak 1962 dan Setiausaha Agung Barisan Nasional yang kedua, sejak 1974.

LATAR BELAKANG DAN REKOD PERKHIDMATAN TUN GHAFAR BABA

Sebelum menceburi politik sepenuh masa, Tun Ghafar adalah seorang guru terlatih, pernah mengajar di Sekolah Melayu Pengkalan Balak di Melaka. Sebagai bekas guru Melayu yang menerima latihan perguruan selama tiga tahun (1946-1949) di Sultan Idris Training College (SITC), Tanjong Malim, Perak (Kerajaan Negeri Melaka 2004). Beliau terkenal sebagai

pemimpin Melayu yang pernah berpidato dan memiliki semangat nasionalisme Melayu yang tinggi. SITC merupakan maktab guru Melayu yang ditubuhkan pada tahun 1922 terkenal sebagai '*lubuk nasionalisme Melayu*'. Ini kerana majoriti guru-guru pelatih yang terpilih untuk masuk ke SITC terdiri daripada anak-anak orang kampung dan masyarakat Melayu kelas bawahan seperti buruh dan petani yang tertindas dan semangat perjuangan politik berjiwa rakyat yang berkembang di SITC merupakan aspirasi golongan bawahan Melayu luar bandar yang terpinggir daripada arus pembangunan di bandar.

Semangat nasionalisme Tun Ghafar tumbuh sejak usia belasan tahun lagi. Beliau menyertai aktiviti politik sejak sebelum Perang Dunia Kedua pada tahun 1939 dengan melibatkan diri dalam Kesatuan Melayu Muda (KMM) ketika berumur 14 tahun. Selepas perang beliau menyertai Parti Kebangsaan Melayu Malaya (PKMM) atau Malay Nationalist Party (MNP) (UMNO Melaka 1967). Parti UMNO merupakan parti politik ketiga yang Tun Ghafar terlibat. Parti UMNO hanya ditubuhkan pada tahun 1946, sedangkan Tun Ghafar telahpun aktif berpolitik dalam parti KMM dan PKMM sejak tahun 1939 lagi. Dalam memoir '*Penitianku*' beliau mencatatkan perkara ini.

Pada tahun itu jugalah (1951) selepas Tunku terpilih menjadi Setiausaha UMNO Negeri Melaka dan kemudian dilantik Ketua Bahagian UMNO Melaka pada tahun 1955. Pada masa itu UMNO Melaka hanya satu bahagian sahaja. Tun Ghafar mula terlibat dalam politik sepenuh masa pada tahun 1955, ketika beliau berusia 29 tahun, apabila beliau bertanding dan terpilih sebagai Ahli Majlis Perundangan Persekutuan (Federal Legislative Council, Legco) (Alias, 1993). Beliau terpilih sebagai Ahli Majlis Mesyuarat Legco mewakili kawasan Melaka Luar selama sepenggal, dari tahun 1955 hingga tahun 1949. Sebagai Ahli Majlis Perundangan Persekutuan, Tun Ghafar terlibat dalam perbincangan dan penggubalan undang-undang di peringkat persekutuan, khususnya dalam perbincangan mengenai undang-undang sebuah negara yang bakal merdeka pada tahun 1957. Dalam buku memoir Tun Ghafar, *Penitianku* (hlm. 112) tercatat:

“Pada tahun 1955 saya berumur 29 tahun. Berhenti daripada menjadi guru kerana dipilih jadi calon bertanding dalam pilihan raya kebangsaan yang pertama (1955) atas tiket Perikatan di kawasan Melaka Luar (Jasin & Alor Gajah). Keputusannya saya mendapat 26,790 undi mengalahkan calon Parti Negara, Jaafar Tan (parti Datuk Onn) yang hilang wang pertaruhannya dengan mendapat 2,821 undi. Satu lagi kawasan di negeri Melaka waktu itu ialah Melaka Dalam ditandingi oleh Tan Siew Sin. Beliau kemudiannya menjadi Presiden MCA dan Menteri Kewangan kedua. Saya rasa sungguh bertuah kerana dapat mengambil bahagian dalam satu peristiwa yang paling bersejarah, iaitu membahas dan meluluskan perlembagaan tersebut (yakni Perlembagaan Persekutuan Legislative Council (Legco) pada tahun 1957, perlembagaan yang melahirkan kemerdekaan negara dengan sepenuhnya”.

Setelah berkhidmat sebagai Ahli Mesyuarat Persekutuan atau Federal Legislative Council (Legco) selama sepenggal (1955-1959), pada pilihan raya tahun 1959 beliau diarah oleh YAB Ketua Menteri Persekutuan Tanah Melayu YTM Tunku Abdul Rahman untuk bertanding kerusi Dewan Undangan Negeri Melaka (DUN) kawasan Tanjung Kling. Dalam pilihan raya itu Tun Ghafar menang dan terpilih sebagai Ahli Dewan Undangan Negeri (ADUN) Melaka kawasan Tanjong Kling (Abdul Samad 1983). YTM Tunku Abdul Rahman selaku ketua Menteri Persekutuan Tanah Melayu berhajat melantik Tun Ghafar sebagai Ketua Menteri Melaka dan Ketua Menteri tetapi Tun Ghafar menolak tawaran itu. Sebagai Ketua Perhubungan UMNO Melaka dan Ketua Perikatan Melaka, Tun Ghafar memang memenuhi syarat untuk dilantik sebagai Ketua Menteri Melaka, apatah lagi UMNO dan Perikatan memenangi kesemua 20 kerusi yang dipertandingkan di Negeri Melaka. Akhirnya, setelah dipaksa oleh YTM Tunku, beliau bersetuju untuk menerima pelantikan sebagai Ketua Menteri Melaka. Peristiwa ini tercatat dalam memoir beliau:

“Dalam tahun 1959 saya bertanding pilihan raya Dewan Undangan Negeri, Kawasan Tanjung Kling. Menang. Saya mendapat 3,247 undi manakala lawan saya calon PAS, Mohd Nor Nurdin dapat 505 undi dan hilang wang pertaruhannya. Tun Razak dan Presiden MIC, Manikavasagam datang ke rumah saya di Peringgit selepas buangan undi selesai membawa amanat Tunku untuk melantik saya menjadi Ketua Menteri Melaka. Saya menolak. Esoknya, Tunku menghantar sebuah kapal terbang tentera menjemput saya datang ke Kuala Lumpur. (Perikatan menang sapu bersih 20 kerusi di Melaka, 100 peratus)”.

Tun Ghafar pernah memegang jawatan Perdana Menteri selama tiga minggu, ketika Tun Razak ke luar negara menghadiri Persidangan Komanwel dan pada waktu itu Tun Hussein Onn pula uzur dan sedang menerima rawatan di hospital (Alias, 1993: 23). Beliau juga pernah mewakili Tun Razak sebagai Menteri Luar, menghadiri Persidangan Menteri-Menteri Luar Negara Islam di Jeddah (OIC), Arab Saudi, pada 1972.

Pada persidangan ini Tun Ghafar telah membuat satu pendirian yang kontroversial, dengan Malaysia menjadi negara Islam yang pertama mengiktiraf kewujudan negara Bangladesh, yang dahulunya dikenali sebagai Pakistan Timur. Selepas persidangan itu Tun Ghafar dijemput melawat India dan Bangladesh dan merupakan pemimpin luar negara yang pertama melawat Bangladesh (Azizan, 1991). Di Dhaka ibu negara Bangladesh, Tun Ghafar bertemu Sheikh Mujibur Rahman, Perdana Menteri Pertama Bangladesh. Dalam pertemuan yang bersejarah itu, Tun Ghafar telah menyampaikan derma RM500,000 daripada kerajaan Malaysia, bagi membantu mangsa perang.

Sebagai pemimpin nasional, Tun Ghafar diberi peranan khusus untuk meningkatkan taraf sosioekonomi kaum Bumiputera, khususnya bangsa Melayu (Talib, 2010). Bagi tujuan mendapatkan maklumat, pandangan dan maklum balas daripada mereka sendiri, atas arahan Tunku dan Tun Razak, beliau telah menganjurkan Kongres Ekonomi Bumiputera sebanyak tiga kali. Kongres yang pertama berlangsung pada 1965.

PILIHAN RAYA NASIONAL KE-7 (1986)

Pada bulan Ogos 1986, berlangsung Pilihan Raya Nasional ke-7 dan sebagai Pengurus Jentera Pilihan Raya Barisan Nasional (BN), Tun Ghafar bertanggungjawab memainkan peranan membantu Datuk Seri Dr Mahathir Mohamad, selaku Presiden UMNO dan Pengerusi Barisan Nasional. Seperti yang lazim, Tun Ghafar akan memberi tumpuan berkempen di kawasan-kawasan luar bandar, kawasan yang majoritinya orang Melayu (Suhaimi, 1981: 45). Pelbagai isu dijadikan modal politik parti-parti pembangkang ketika berkempen diutarakan antaranya isu peningkatan pengangguran, peningkatan hutang negara, skandal kewangan BMF dan Maminco, peristiwa berdarah Memali, projek-projek mega seperti Proton, Perwaja, Dayabumi, Lebuhraya PLUS dan Jambatan Pulau Pinang, isu pembaziran dan anggapan kelemahan BN mengurus ekonomi dan sebagainya.

Isu-isu pengurusan ekonomi negara ini terpaksa dijawab oleh BN. Ekonomi dunia yang merosot turut menjejaskan prestasi ekonomi Malaysia. Kerajaan terpaksa berhutang untuk tujuan melabur dalam projek-projek infrastruktur seperti membina pelabuhan dan meningkatkan taraf kemudahan awam seperti bekalan elektrik dan bekalan air. Beberapa projek dibina oleh swasta seperti Lebuhraya PLUS dan jambatan Pulau Pinang, bagi tujuan menarik pelabur asing. Pelaburan ini perlu dibuat sekarang ketika ekonomi merosot, untuk meningkatkan prestasi sektor pembinaan dan memberi peluang perniagaan kepada kontraktor Bumiputera. Walaupun penjelasan Dr. Mahathir ini agak akademik, namun beliau terpaksa turun ke gelanggang bagi menjawab tuduhan parti lawan. Ghafar Baba pula berkempen di luar bandar, menyatakan kerajaan akan membuka lebih banyak rancangan-rancangan tanah

FELDA dan MARA akan meningkatkan bantuan kepada kaum Bumiputera dan bangsa Melayu (Azizan, 1991).

Selaku Setiausaha Agung BN, Tun Ghafar juga terlibat dalam agihan kerusi kepada parti-parti komponen BN. Beliau berhadapan dengan kesulitan menentukan pembahagian kerusi di antara parti-parti komponen BN kerana mereka telah membayangkan hasrat masing-masing untuk mendapatkan kerusi yang lebih. Dalam pilihan raya umum 1982, di peringkat parlimen UMNO mendapat 72 kerusi, MCA 24, Gerakan 9 dan MIC 3. Di peringkat DUN pula UMNO mendapat 191 kerusi, MCA 62, Gerakan 15, MIC 8 dan PPP 3. Menjelang pilihan raya umum 1986, berlaku persempadanan semula bahagian pilihan raya dan Suruhanjaya Pilihan Raya telah menambah 23 kerusi Parlimen dan 39 kerusi DUN dan tambahan inilah yang diminta oleh parti-parti komponen BN.

Parti Gerakan paling lantang menuntut 15 kerusi di DUN Pulau Pinang, tambahan satu kerusi Parlimen dan DUN di setiap negeri lain. Presiden parti itu, Datuk Dr. Lim Kheng Yaik, memberi kata dua kepada kepimpinan BN, akan keluar BN jika tuntutan tidak dilayan (Amy 1987). Selaku tokoh politik yang banyak pengalaman, Tun Ghafar dapat 'membaca' tuntutan tersebut. Gerakan amat bimbang Pulau Pinang yang menjadi kubu kuatnya sejak 1969, akan terlepas kepada MCA. Kedudukan Gerakan di DUN Pulau Pinang pada pilihan raya 1982 ialah UMNO 10, Gerakan 8, MCA 6, MIC 1 dan DAP 2 kerusi.

Menurut Datuk Seri Haji Yusuf Latif, Setiausaha Politik bekas Ketua Menteri Pulau Pinang, Datuk Wong Pow Nee (Perikatan), Tun Ghafar sebenarnya telah terlibat dengan politik Pulau Pinang sejak tahun 1970 lagi (*Utusan Malaysia*, 2006). Tun Ghafar telah dihantar oleh Tun Razak apabila parti Gerakan menghadapi krisis pada tahun 1971. Gerakan memenangi 16 daripada 24 kerusi pada tahun 1969 dan apabila demokrasi dipulihkan pada April 1971, 4 ADUN Gerakan keluar parti dan tinggal 12 kerusi sahaja, menjadikan kedudukan Gerakan amat lemah. Tun Ghafar dilaporkan mengadakan rundingan dengan Datuk Dr. Lim Chong Eu, menawarkan kerajaan campuran Gerakan/Perikatan (Abdul Samad, 1982). Setelah berunding selama beberapa bulan, pada bulan Februari 1972, akhirnya Tun Razak dan Datuk Dr. Lim Chong Eu mengumumkan Kerajaan Campuran Pulau Pinang, satu langkah pertama ke arah penubuhan Barisan Nasional pada tahun 1974.

Kemerosotan undi kepada BN dan UMNO dalam Pilihan Raya Nasional ke 7 walaupun mendapat jumlah undi yang berkurangan, namun BN kembali berkuasa setelah mendapat jumlah kerusi majoriti dalam parlimen dan berupaya membentuk kerajaan. Pada 11 Ogos 1986 sekali lagi YAB Datuk Seri Dr Mahathir membentuk kabinet dan YAB Tun Ghafar Baba dilantik Timbalan Perdana Menteri dan Menteri Pembangunan Luar Bandar.

UMNO DIHARAMKAN OLEH MAHKAMAH

Perbicaraan berlangsung pada awal bulan Februari 1988 dan peguam kedua-dua pihak membawa hujah dan bukti-bukti ke mahkamah. Pada pukul 6.20 petang, tanggal 4 Februari 1988 di Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, Yang Ariff Hakim Harun Hashim membaca keputusan penghakiman,

“dengan amat dukacita saya terpaksa menyatakan UMNO ialah satu pertubuhan yang tidak sah dan apa yang berlaku pada tahun 1987 ialah sesuatu yang batal”.

Keputusan ini mengejutkan semua yang hadir di mahkamah dan apabila disiarkan di media-media massa. Orang ramai khasnya orang Melayu amat bimbang apa yang terjadi selepas ini, setelah parti keramat orang Melayu itu sudah tiada lagi. Ketika ini timbul cadangan supaya Datuk Seri Dr. Mahathir selaku Menteri Dalam Negeri, menggunakan peruntukan Seksyen 70 Akta Pertubuhan untuk menghidupkan kembali UMNO. Peruntukan Seksyen 70 menyatakan,

“Menteri boleh menurut budi bicaranya, dengan bertulis mengecualikan mana-mana pertubuhan yang didaftarkan di bawah akta ini, daripada segala atau mana-mana jua daripada peruntukan akta ini.”

Tun Ghafar walaupun bukan seorang peguam tetapi beliau merupakan Pengerusi Perlembagaan UMNO, sehinggakan Tan Sri Aishah Ghani menyifatkan beliau sebagai ‘Lawyer UMNO’ ketika berucap merasmikan Persidangan Pemuda dan Wanita UMNO pada 27 Oktober 1988 (Alias, 1998). Tun Ghafar Baba menerangkan mengapa peruntukan tidak boleh digunakan, yang mana adalah jelas dalam Perlembagaan Negara, kerajaan selaku pihak pentadbiran (executive) tidak berhak campur tangan dalam hal ehwal perundangan (judiciary).

“Setelah UMNO diharamkan barulah mereka memohon supaya Menteri Dalam negeri menggunakan kuasanya (Seksyen 70). Sebenarnya, kuasa yang ada pada Menteri Dalam Negeri itu boleh digunakan jika perkara itu tidak dibawa ke mahkamah dan apabila dibawa ke mahkamah dan hakim telah membuat keputusan, maka campur tangan daripada Menteri tidak berguna lagi.”

Setelah mendapat surat notis pembatalan UMNO pada 12 Februari 1988, pada 13 Februari Ibupejabat UMNO telah mengambil tindakan mendaftar UMNO Baru dan diterima oleh Pendaftar Pertubuhan. Pada 15 Februari 1988 jawatankuasa protem UMNO Baru telah bermesyuarat dan memilih AJK Penaja UMNO Baru seperti berikut:

Presiden: Dr Mahathir Mohamad
Timb. Presiden: Tun Ghafar Baba
Setiausaha Agung: Mohamad Rahmat
Bendahari : Daim Zainuddin

AJK : 20 orang ditambah semua Menteri-Menteri Besar dan Ketua-Ketua Menteri.

Selain itu proses mahkamah juga digunakan oleh UMNO Baru untuk mendapatkan legitimasi dan pembelaan dari segi undang-undang. Menurut Tun Ghafar Baba dalam ucapan di Persidangan UMNO, Oktober 1988:

“Mahkamah Agung telah memutuskan baru-baru ini dengan muktamad bahawa UMNO yang ada hari ini boleh menggunakan perkataan UMNO sahaja dengan tidak perlu menggunakan perkataan BARU. Ini bermakna UMNO telah kembali kepada kedudukannya yang asal. Tambahan pula 100 peratus ahli UMNO yang asal yang diharamkan itu adalah dibenarkan menyertai UMNO yang ada sekarang.”

Namun kegembiraan penentang Dr. Mahathir tidak lama kerana pada 22 Oktober 1988 berlaku pertandingan Pilihan Raya Kecil Parit Raja, Johor. Calon UMNO Baru telah mengalahkan calon Parti Semangat 46 dengan 413 undi majoriti. Kemudian UMNO menang lagi di beberapa pilihan raya kecil antaranya di Tambatan (Johor), Sungai Besar (Selangor) dan Pantai Merdeka (Kedah) dan BN yang diwakili MCA menang di Parlimen Ampang Jaya (Selangor) dan Bentong, Pahang (Saripati 1989).

PILIHAN RAYA NASIONAL KE-8 (1990)

Pada tahun 1990 YAB Perdana Menteri mengumumkan Parlimen dan Dewan-Dewan Undangan Negeri dibubarkan dan berlangsung pilihan raya umum. Parti UMNO 46 kini dengan rasminya mengambil nama Parti Semangat 46 setelah mahkamah Agung pada tahun 1988 mengisytiharkan UMNO Baru sebagai UMNO yang sah. Buat pertama kalinya UMNO dan Semangat 46 bertanding dalam satu pilihan raya umum.

Semangat 46 telah mengadakan pakatan kerjasama dengan PAS dan DAP. Angkatan Perpaduan Ummah (APU) dan dengan DAP disebut Gagasan Rakyat. Selepas pembubaran parlimen, Semangat 46 mendapat ‘durian runtuh’ apabila pada saat-saat akhir yang cukup genting, Datuk Joseph Pairin Kitingan membawa Parti Bersatu Sabah (PBS) keluar BN dan

menyertai Gagasan Rakyat. Dalam pilihan raya umum ini, BN menang 127 kerusi daripada 180 kerusi dan UMNO pula menang 71 daripada 86 kerusi yang dipertandingkan. Tindakan pakatan Tengku Razaleigh dan Pairin itu mengundang kekecewaan Dr Mahathir dan Ghafar.

GHAFAR MEMBAWA UMNO KE SABAH

Tun Ghafar telah diberi tanggungjawab membawa dan mengembangkan UMNO di Sabah. Bagi menjayakan rancangan ini beliau telah mendapat kerjasama Tun Mustafa dan parti USNO; USNO dibubarkan dan ahli-ahli USNO diserapkan sebagai ahli UMNO (Ruhanie, 2005). Ghafar dilantik Ketua Perhubungan UMNO Sabah pada bulan Februari 1991 dan perwakilan UMNO Sabah mula menghadiri Perhimpunan Agung UMNO pada tahun 1991. Pada tahun 1994, calon-calon UMNO Sabah dalam BN mula bertanding pada pilihan raya DUN Sabah. Parti politik baru, Sabah Progressive Party (SAPP) yang terdiri daripada bekas pemimpin Cina PBS segera didaftarkan. Ketika berkempen Dr Mahathir membuat kenyataan yang dianggap kontroversi dan unik iaitu jika BN menang, kerusi Ketua Menteri Sabah akan digilirkan di antara tiga suku kaum Sabah; Bumiputera Islam, Bumiputera Kristian dan Kaum Cina. Selain itu sebuah universiti akan dibina di Sabah. Walaupun diasak kuat oleh BN dan UMNO, PBS masih menang dengan 25 kerusi dan BN 23 kerusi. Walau bagaimanapun, beberapa orang wakil PBS telah menyertai BN dan terhapuslah majoriti PBS dalam masa sebulan berkuasa. Dengan majoriti yang baru diperolehi, kerajaan campuran BN kembali berkuasa di Sabah.

GHAFAR MEMBAWA USUL DI PARLIMEN MENGENAI IMUNITI RAJA-RAJA MELAYU

Mengikut Perlembagaan Negara, Raja-Raja '*is above the law*' bermakna Raja-Raja tidak boleh diheret ke mahkamah walau apa pun kesalahan yang dilakukannya sekalipun baginda membunuh orang. Pada 30 November 1992, Sultan Johor, Sultan Iskandar Mahmood, telah mencederakan seorang rakyat, Douglas Gomez. Kerajaan terpaksa bertindak bagi melindungi rakyat (*Harian Metro*, 2006). Hanya satu sahaja cara yang boleh dibuat, iaitu pinda perlembagaan dengan menghapuskan kekalisan raja-raja. Ini bermakna raja yang melakukan apa jua kesalahan boleh didakwa di mahkamah. Tun Ghafar sebagai Timbalan Perdana Menteri telah bertanggungjawab untuk membentangkan satu usul tergepar dalam Parlimen pada 10 Disember 1992. Usul itu disokong dengan sebulat suara oleh seramai 96 ahli yang hadir. Inilah kali pertama dalam sejarah Parlimen Malaysia, 100 peratus ahli-ahli yang hadir termasuk pembangkang menyokong satu usul.

PEMILIHAN UMNO 1990 DAN 1993

UMNO mengadakan pemilihan pada tahun 1990. Walaupun tidak ada pertandingan untuk jawatan Presiden dan Timbalan Presiden, namun untuk memilih tiga orang Naib Presiden, jawatan penting ini terdapat pertandingan yang sengit (*Utusan Malaysia*, 2003). Enam calon menawarkan diri dan undi yang diperolehi seperti berikut YAB Tan Sri Wan Mokhtar Ahmad, YB Datuk Abdullah Ahmad Badawi, YB Datuk Seri Anwar Ibrahim, YB Datuk Seri Sanusi Junid, Tan Sri Muhyiddin Yassin dan Tan Sri Rahim Tamby Chik. Calon yang menang ialah YB Datuk Seri Anwar Ibrahim (1067 undi). YB Datuk Abdullah Ahmad Badawi (953 undi) dan YB Datuk Seri Sanusi Junid (750 undi).

Calon '*hot star*' yang meningkat populariti di kalangan ahli-ahli UMNO ialah Datuk Seri Anwar Ibrahim, bekas aktivis ABIM yang menyertai UMNO pada tahun 1982 dan

dipilih sebagai Ketua Pemuda UMNO pada tahun 1983 hingga 1986 dan menang pertandingan Naib Presiden UMNO pada tahun 1987. Beliau dilihat sebagai 'anak didik' Dr Mahathir dan diberi laluan ekspres tidak sampai 10 tahun sudah berada di posisi Naib Presiden UMNO dan dilantik oleh YAB Datuk Seri Dr Mahathir sebagai Menteri Kewangan, satu jawatan kabinet yang cukup penting dan strategik. Beliau menggantikan Tun Daim Zainuddin.

Pada pemilihan UMNO 1993 pada mulanya Datuk Seri Anwar Ibrahim menyatakan beliau tidak akan bertanding kerusi Timbalan Presiden melawan Tun Ghafar Baba tetapi menjelang 25 Ogos 1993, beliau berubah arah dan membuat pengumuman yang ia akan bertanding. Setelah 145 daripada 153 bahagian telah bersidang, Anwar telah berjaya mengumpul 138 pencalonan manakala Ghafar mendapat 7 pencalonan sahaja, walaupun Ghafar sebagai Ketua Perhubungan UMNO Wilayah Persekutuan dan Sabah yang terdapat 28 bahagian di bawahnya (Chamil, 1995). Kecewa dengan mendapat hanya satu pencalonan dari UMNO Sabah yakni Bahagian Kudat yang diketuai Tun Mustapha, Ghafar meletakkan jawatan sebagai Ketua Perhubungan UMNO Sabah. Perletakan jawatan ini memberi petanda kejayaan kempen yang dilakukan oleh pihak Kumpulan Wawasan yang menentang Ghafar. Dengan 10 undi subsidi bagi setiap pencalonan bahagian, Anwar dan Kumpulan Wawasan sudah pasti menewaskan Ghafar dalam pertandingan kerusi Timbalan Presiden UMNO. Ghafar mengambil keputusan untuk mengundurkan diri untuk tidak bertanding, dengan memberi laluan kepada Datuk Seri Anwar Ibrahim dan Pasukan Wawasan menguasai UMNO.

DEMI UMNO, TUN GHAFAR RELA MENARIK DIRI

Tun Ghafar terkenal sebagai pemimpin yang berpegang kepada tradisi dan memelihara demokrasi dalam UMNO. Tradisi UMNO ialah semua yang menawarkan diri untuk menjadi pemimpin hendaklah bertanding mengikut undang-undang dan peraturan, berkempen secara sopan dan jujur atau '*gentleman*' dan bukannya secara kotor seperti menawarkan ganjaran dan membeli undi, yang dikenali sebagai '*politik wang*'. Selepas ahli-ahli membuang undi dan keputusan tercapai, semua pemimpin yang bertanding hendaklah kembali merapatkan barisan, bersatu untuk membina kekuatan parti.

Malangnya idealisme UMNO yang suci berjuang untuk kepentingan bangsa dan agama semakin tercemar kerana terdapat segelintir pemimpin UMNO yang tidak lagi memegang idealisme UMNO yakni '*Bersatu, Bersetia, Berkhidmat*' sebaliknya melibatkan diri dalam politik hanya untuk kepentingan diri sendiri. Mereka sanggup membuat apa sahaja demi mendapatkan jawatan dalam parti (Ling, 2006). Jawatan dalam parti yang dimenangi kemudian lazimnya digunakan sebagai pertaruhan atau batu loncatan untuk mendapatkan jawatan dalam kerajaan. Dengan jawatan, pangkat dan kuasa, maka dengan sendirinya akan timbul kemegahan dan dapat menarik lebih ramai pengikut dan dengan itu bertambah kukuh kedudukan politik dalam parti, di peringkat bahagian mahupun di peringkat nasional. Isu ini disentuh oleh Tun Ghafar dalam memoirnya,

“Sekarang UMNO telah berkuasa dan sudah ada nilai ekonominya. Ada orang yang sanggup mencurahkan wang ringgit yang begitu banyak untuk mendapatkan sesuatu jawatan. Percayalah cakap saya apabila ramai bilangan '*skimmers*' dalam parti bercita-cita hendak menjadi Perdana Menteri persaingannya akan menjadi terlalu hebat dan boleh membawa kepada perpecahan. Rasuah yang paling besar sekali pada hemat saya ialah membeli undi untuk mendapatkan kuasa dalam parti kerana sudah tentu ada tujuan untuk faedah diri. Masakan tempua bersarang rendah jika tidak berada-ada”.

Melihat betapa perwakilan dan bahagian-bahagian UMNO tidak lagi memberi nilai kepada rekod perkhidmatan dalam parti, sebaliknya memakai kayu ukur dan nilai baru dalam pemilihan pemimpin, maka pada 15 Oktober 1993 Tun Ghafar telah membuat pengumuman rasmi untuk mengundurkan diri dari jawatan Timbalan Presiden UMNO dan Timbalan Perdana Menteri serta segala jawatan-jawatan politik dalam UMNO dan jawatan-jawatan rasmi dalam kerajaan (Yusof, 1996). Pengumuman ini ditulis di atas sekeping kertas di ruang menunggu VIP di Lapangan Terbang Antarabangsa Subang, ketika dalam perjalanan ke Korea Utara.

Ghafar berpendapat, UMNO sekarang ini telah jauh berubah berbanding daripada UMNO dalam tahun 50an dahulu. Dalam tahun 50an, semua ahli-ahli UMNO bekerja dengan sukarela. Ada sesetengahnya sanggup mengeluarkan wang ringgit sendiri kerana hendak memajukan parti. Perebutan untuk memegang jawatan pun boleh dikatakan tidak ada. Ramai yang menolak apabila dicalonkan untuk memegang berbagai-bagai jawatan. Kalau ada pun berlaku pertandingan biasanya berlawan secara persahabatan. Tuduh menuduh, berklik-klik tidak ada. Politik wang jauh sekali (Abdul Latif, 1985).

Baginya, sekarang UMNO telah berkuasa dan sudah ada nilai ekonominya. Ada orang yang sanggup mencurahkan wang ringgit yang begitu banyak untuk mendapat jawatan. Apabila ramai bilangan 'skimmers' dalam parti bercita-cita hendak menjadi Perdana Menteri persaingannya akan menjadi terlalu hebat dan boleh membawa kepada perpecahan. Rasuah yang paling besar sekali pada hematnya ialah membeli undi untuk mendapatkan kuasa dalam parti kerana sudah tentu ada tujuan untuk faedah diri. Semangat UMNO tahun 50an dahulu amat sukar hendak dipulihkan semula. Dukacita beliau mendengarkan kenyataan sombong sesetengah pemimpin muda dalam UMNO yang mengatakan bahawa zaman guru-guru Melayu menguasai UMNO sudah luput. Dalam perjuangan lebih ramai rakyat menyokong sesebuah parti itu bukannya lebih baik. Kita memang mahukan Melayu menjadi kaya-raya seperti juga bangsa lain tapi nasionalisme sebagai asas perjuangan kita yang asal dahulu tidak harus diketepikan.

Setelah meletakkan jawatan sebagai Timbalan Perdana Menteri dan Timbalan Presiden UMNO pada tahun 1993, Tun Ghafar yang ketika itu berumur 68 tahun, masih lagi bergiat aktif sebagai Ahli Parlimen Jasin (Yusof, 1996). Beliau telah bertanding di Parlimen Jasin sejak tahun 1978 dan sebagai Wakil Rakyat mewakili rakyat Jasin selama lima penggal di Parlimen Malaysia pada pilihan raya 1978, 1982, 1986, 1990 dan 1995. Sebelum itu Tun Ghafar bertanding di Melaka Luar (1955), Melaka Utara (1969) dan Alor Gajah (1974). Selama dua penggal Tun Ghafar bertanding di kerusi Dewan Undangan Negeri (DUN) Tanjung Keling (1959 dan 1964).

Pada Pilihan Raya Nasional ke 9, tahun 1995 Tun Ghafar sudah mahu bersara daripada politik. Usianya ketika itu sudah mencecah 70 tahun. Beliau ingin memberi laluan kepada pemimpin muda atau pemimpin pelapis tetapi hasrat itu tidak kesampaian kerana khidmat beliau masih diperlukan. Kesimpulannya, Ghafar pejuang tulen, tidak mengejar jawatan, pangkat dan darjat dalam politik. Dua kali beliau memberi laluan jawatan TPM kepada tokoh yang lebih muda dalam politik; tahun 1972 kepada Tun Hussien Onn dan 1976 kepada Tun Dr Mahathir Mohamad. Beliau meletakkan jawatan TPM dan Timbalan Presiden UMNO pada 1993. Pertandingan UMNO di antara Pasukan Wawasan yang diketuai Dato' Seri Anwar Ibrahim dengan pemimpin yang tidak berklik. Ghafar undur diri dan tidak bertanding untuk memberi laluan kepada golongan pendesak. Pada April 2006, beliau pergi untuk selama-lamanya. Jenazah Allahyarham dikebumikan di Makam Pahlawan, Masjid Negara Kuala Lumpur.

KESIMPULAN

Gaya politik Ghafar amat licin, bersahaja, lembut dan terancang dan strateginya jarang tersasar. Pengalamannya mengajar supaya tidak mudah menyerahkan kuasa sewenang-wenangnya meskipun kepada orang yang amat beliau percayai. Setiap orang mempunyai gaya dan cara tersendiri sama ada untuk mempertahankan diri mahupun menyerang musuh. Pada Ghafar, sifat yang paling digeruni oleh musuh politiknya ialah cara beliau menyelesaikan sesuatu krisis itu lebih kepada bersifat menekan dari mencari pendekatan secara berkompromi. Sesiapa sahaja yang bersikap radikal terhadapnya pasti dihapuskan perjuangan politiknya, sebagaimana yang berlaku terhadap Datuk Talib Karim dan Datuk Ghani Ali. Ghafar dapat mengukur setakat mana kekuatan yang ada padanya. Beliau akan berfikir sejenak sama ada lawannya boleh 'makan cekak' atau tidak. Jikalau sudah tentu kalah lebih baik berdiam diri sahaja dan beransur-ansur perlahan mengundurkan diri ke tempat lain. Jarang beliau menentang apa-apa jua keputusan parti. Satu contoh ialah ketika beliau tidak terlantik sebagai Timbalan Perdana Menteri, beliau tidak bertindak agresif sebagaimana yang pernah berlaku pada ahli lain sebelum ini. Demi ketenteraman UMNO, beliau terus menunjukkan semangat bekerjasama dengan pemimpin. Ini kerana beliau dapat mengagak tentangannya tidak akan berjaya walaupun beliau mempunyai pengaruh besar. Berbeza dengan apa yang telah dilakukan oleh tokoh terdahulu yang tersingkir telah menentang semula UMNO sebagaimana yang dilakukan oleh Dato' Onn dan Encik Aziz Ishak, bekas Menteri Pertanian. Beliau bersikap positif terhadap parti, lantaran itu Ghafar lebih suka berdiam diri kerana beliau percaya bukan sahaja pengaruhnya akan menjadi semakin kukuh jika beliau berdiam diri bahkan peluang untuk menceburkan diri dalam bidang perniagaan juga akan terbuka luas. Berbanding dengan sikap menentang yang hanya akan merugikan banyak wang, tenaga dan masa depannya sendiri dalam bidang perniagaan. Setelah dikecewakan sedangkan hak tersebut adalah kepunyaannya, Ghafar enggan bertaruh nasib lagi sepenuhnya dalam politik. Beliau tidak akan mengumumkan dengan jelas pendiriannya terhadap sesuatu isu yang kritikal selagi isu tersebut tidak seratus peratus menyebelahi parti. Sebagai contohnya, isu pindaan perlembagaan, beliau akan cuma menyatakan pendiriannya setelah yakin semua penyokong kerajaan sebulat suara menyokong penuh akan pindaan tersebut.

PENGHARGAAN

Penghargaan teristimewa ditujukan kepada pewasit-pewasit makalah ini yang telah memberikan komen yang sangat kritis dengan cadangan-cadangan tambahan untuk menambahbaik penulisan makalah. Sememangnya segala yang terkandung dalam makalah ini menjadi tanggungjawab penulis sepenuhnya.

RUJUKAN

- Abdul Aziz Tapa. 2012. Wawancara, 6 September 2012, jam 3.00 petang.
Abdul Ghafar Baba. 1984. Ucapan Naib Presiden UMNO Malaysia pada ulang tahun ke-38, anjuran Pergerakan Pemuda UMNO Malaysia, Melaka. 11 Mei.
Abdul Latif Abdul Kadir. 1985. Profil Politik Abdul Ghafar Baba Dalam UMNO. Latihan Ilmiah. Kuala Lumpur: Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya.
Abdul Samad Idris. 1982. *25 Tahun Kemerdekaan*. Kuala Lumpur. Utusan Printcorp Sdn Bhd.

- Abdul Samad Idris. 1985. *Merdeka. Melaka Tempa Sejarah*, Kuala Lumpur. Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Ahmad Atory Hussain. 1993. *Dimensi Politik Melayu 1980-1990*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Alias Mohamed. 1993. *Ghafar A Biography*. Petaling Jaya: Pelanduk Publiciation.
- Alias Mohamed. 1993. *Ghafar Baba: Kupasan oleh Profesor dan Cendekiawan Melayu*. Gateway Publishing House, Kuala Lumpur.
- Alias Mohamed. 1998. *Ghafar Baba. Antara Cabaran dan Pergolakan*. Petaling Jaya: Pelanduk Publiciation.
- Alias Mohamed. 2012. *Tun Abdul Ghafar Baba dalam Kenangan*. Kuala Lumpur: Gateway Publishing House.
- Amy Chan. 1987. Ketokohan Encik Abdul Ghafar Baba: Satu Kajian Perbandingan Antara *Berita Harian* dan *The Star*. Latihan Ilmiah. Bangi. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Azizan Ahmad. 1991. *Suka Duka Politik Ghafar Baba*, Kuala Lumpur: Az-Rena Enterprise & Trading.
- Chamil Wariya. 1995. *Siapa Kuasai UMNO*. Petaling Jaya: Media Intelek.
- Fauziah Shaffie & Ruslan Zainuddin. 2000. *Sejarah Malaysia*. Kuala Lumpur: Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Ghafar Baba. 1998. *Pendamai, Antara Cabaran dan Pergolakan*, Petaling Jaya: Pelanduk Publications (M) Sdn Bhd.
- Ghafar Baba. 2006. *Penitanku.. Sebuah Catatan Peribadi Allahyarham Tun Ghafar Baba*, Kuala Lumpur: Sure Focus Sdn Bhd.
- Harian Metro*. 2006. 24 April.
- Kerajaan Negeri Melaka. 2004. *Tokoh-tokoh Gemilang Melaka, Pentadbiran dan Politik*. Melaka: Institut Kajian Sejarah dan Patriotisme Malaysia (IKSEP).
- Khoo Kay Kim. 1982. *Melaka dan Sejarahanya*. Kuala Lumpur: Percetakan Seasons Sdn Bhd.
- Ling Liong Sik. 2006. *Teks ucapan dalam Pengkisahan Sejarah Mengimbas Kembali Kemantapan Perjuangan Tun Abdul Ghafar Baba*. Ayer Keroh, Melaka: Grand Ballroom, MITC. 28 Ogos.
- Mingguan Malaysia*. 1993. Ahad, 25 Julai.
- Mohd Ashraf Ibrahim. 2004. *Gagasan Bangsa Malayan yang Bersatu 1945-1997*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ruhanie Haji Ahmad. 2005. *Patriotisme Malaysia, Penangkis Neoimperialisme*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributor Sdn Bhd.
- Sahak Haji Lasi. 1997. *UMNO 1959-1995*. Latihan Ilmiah. Bangi: Jabatan Sejarah, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Saripati. 1989. Bil. 6. September.
- Subky Latif. 1984. *Kumpulan Fokus Subky Latif*. Kuara Lumpur: Pustaka Pendidikan (M) Sdn Bhd.
- Suhaimi Mokhtar. 1981. *Warisan Pemimpin UMNO*. Petaling Jaya: Penerbitan Pena Sdn Bhd.
- Talib Samat. 2010. *Kenali tokoh berjasa (Jilid 1)*. Ampang: Pekan Ilmu Publication Sdn. Bhd.
- Tunku Abdul Rahman Putra. 1980. *Pandang Balik*. Kuala Lumpur: Heinemann Educational.
- UMNO 10 tahun*. 1956. Pulau Pinang: Daud Press.
- UMNO Melaka. 1967. *Mesyuarat Agong Perwakilan UMNO Bahagian Melaka*, kali ke-19. 8 April. Muzium UMNO Melaka.
- Utusan Malaysia*. 2003. 19 April.
- Utusan Malaysia*. 2006. 24 April.

Yusof Harun. 1996. *Pemimpin Biografi Ahli Majlis Tertinggi UMNO*. Kuala Lumpur: Kreatif Raya (M) Sdn. Bhd.

Biodata penulis:

Zainunabidin Baharum

Calon Phd di Jabatan Sejarah, Fakulti Sastera dan Sains Sosial (FSSS), Universiti Malaya (UM), Kuala Lumpur.

Abdullah Zakaria Ghazali

Profesor di Jabatan Sejarah, Fakulti Sastera dan Sains Sosial (FSSS), Universiti Malaya (UM), Kuala Lumpur

Junaidi Awang Besar

Pensyarah di Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan dan Persekitaran, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan (FSSK), Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), Bangi, Selangor